

יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות

בשנות 1943/44, שעה שחלק מן היחידות העבריות — אשר היו לאחר זמן את הבריגדה היהודית המורחבת בחזית איטליה — חנה בשטחי קירינאיקה, ניצלו תקופה זו של שירות-חיל-מצב לאימוץ טקטי מוגבר. בתרגילים הגדולים של הבטליון השני, למשל, עובדו נושאים אשר התאימו לפנייה-השטח של קרינאיקה (הדומים בעצם לאלה של כל הארצות שכופו הדרומי והמזרחי של הים התיכון) ולתפקידים אשר היחידה היתה עשויה להיקרא לבצעם בארץ חגייתה — או בארץ מולדתה, לאחר שהיתה חוזרת אליה. לכל נושא כזה היה ניתן, לפי הנהגה המקובל בהודמנויות כאלה, גם „סיפור-מעשה“, אשר הכיל מסגרת-עובדות דמיונית בתורת מבוא, וניתוח השיקולים השונים לדרך פעולה זאת או אחרת; לאחר זאת היה בא עצם התרגיל, על שיקוליהם וההחלטותיהם של קציני היחידה בתהליך ביצוע משימתם, ועל אופן הביצוע של ההחלטות הללו ע"י כלל החיילים, הסמלים והקצינים שביחידה. נושא אחד, מן המעניינים ביותר שהוצגו, עובדו ונוסד בדרך זאת — אשר כל תכונתו היתה חיוורת ואופיינית לסיטואציות המזדמנות בארצות צפון-אפריקה והמזרח התיכון. — הן סיטואציות פוליטיות וצבאיות והן טופוגרפיות — הן: „יחידות סדירות נגד חבורות בלתי-סדירות המסתננות מעבר לגבול“; כידוע, היו תקדימים לא מעטים ל„נושא“ כזה במציאות הארצות הללו (וגם ארצנו ידעה כזאת), והיה יסוד לשער כי מצבים ותפקידים מסוג-זה עוד יודמנו בעתיד לאנשי היחידות אשר להן גועד התרגיל.

„סיפור המעשה“ ניתן על רקע קרוב ומציאותי למדי, והולבש מחלצות צרפתיות על הרקע הגיאוגרפי של תוניסיה הקרובה, הדרומה בתכונתה הטופוגרפית, האקלימית והאוכלוסיתית הן לקירינאיקה והן לארץ ישראל — וגם התנאים הפוליטיים בגבולותיה בימים ההם דומים לאלה הקיימים גם כיום בשטח מסויים במזרח-התיכון.

דרך הסיפור והביצוע במשימה שבמסגרת התרגיל הקנתה ליחידה העברית (הבטליון השני של הרגימנט הארץ-ישראלי) נסיון רב-ערך בתנאי הפעולות מן הסוג הנ"ל ועם זאת גלתה כמה ליקויים וחולשות בצידו, נוכח הצורך בהתפעלות רבה ובשיתוף פעולה גמיש בין יחידות-משנה מרוחקות זו מזו.

מסגרת הסיפור

בשנת 1938, נוכח אפשרות התקפה איטלקית פתאומית מעבר המזרח, מטריפולי, החלה מפקדת גליל-הקורפוס ה"ט שבצפון-אפריקה הצרפתית ליתן דעתה על דרכי התקפות אויב אפשריות ולערוך תכניותיה להדיפתן. אכן, בקיץ 1938 נסתננו חבורות בלתי-סדירות, שכוננו, צוידו וקוימו ע"י ה„ציר“, לשטחי תוניסיה, ואף נתנגשו בגייסות צרפתיים סדירים.

ואלה היו עיקר התכניות שסומנו לגבי הקורפוס ה"ט למקרה מלחמה:

משימת הקורפוס הי"ט¹

1. לכנס את שלוש דיביזיות הרגלים שלה הנמנות על „גייסות המערכה“² (שתים קדומניות ואחת ברזרב), יחד עם חילות הקורפוס הנוספים (יחידות חיל-תותחנים, טנקים, מהנדסים, יחידות-שירות ותובלה) בערך 25 ק"מ ממערב לגבול המושבה האיטלקית הסמוכה — כדי לעצור-חדירה אויבת עד שחיל הצבא הצרפתי של אפריקה הצפונית יועמד על מעמד-מלחמה ויכונס לעמדות המוצא.

2. להגן על איזור „קו-העורף“, בכלל זה על „ראש-מסילת-הברזל“³ אשר בנקודה „ב“.

3. להכשיר ולטפח את „איזור הבסיס“ מסביב לנקודה „א“, מקום בו כבר קיים נמל חדש מצויין⁴.

הערבת המשימה והנתונים

המגמה

בהעריכו את משימת הקורפוס הי"ט גילה מטה הקורפוס חרדה בעיקר לבעיית התבטחה של איזור „קו-העורף“ ו„ראש מסיה"ב" — וזאת, בשל האגף הימני הארוך והחשוף (מעבר המדבר) של גיזרת הקורפוס.

האויב

החרדה הנ"ל נבעה בעיקר מידיעות „שירות-החקר“ על כינון חבורות „בלתי-סדירות“ בעברו האיטלקי של הגבול, שנועדו לחדור לשטח הצרפתי ולחבל חבלות באיזור „קו-העורף“, ובעיקר נגד קו מסיה"ב בין הנקודות „א“ ל-„ב“.

השטח

החבל כאילו נוצר לתפקידי חבלה כאלה: רכסים מסולעים, מדבריים, — ה„ג'בל“, עם הנקיקים והואדיות העמוקים — והרמה, שבין רכס-התוף ל„ג'בל“, שהיא שטח גלוי, עם מחפה לרוב ובארות ובורות מים לכל ימות השנה.

(1) עיין מפה „א“ — מפה זו ושאר המפות ערוכות לפי שטח קירנאי! — שעל פניו נערך למעשה התרגיל ע"י היחידה העברית. המפות בפתח החוברת.
(2) דהיינו: גייסות שבמסגרת סדירה קבועה, הנועדים וכשרים לכל שירות לותם — להבדיל מהגייסות ה„טריטוריאליים“, שהם בצרפת יחידות של אנשי הגילים הגבוהים של חיל המילואים, מעין „חיל-משמר“.
(3) דהיינו — תחנת מסיה"ב האחרונה לפני החזית, אשר בה מפרקים מן הקרונות את כל החמרים והציוד וכאן מעמיסים אותם על כלי תחבורה אחרים לצורך ההובלה לחזית.

(4) אין נזכרת כאן משימתו כל כוח-האויב, אשר סופח לקורפוס הי"ט, לפי שזו לא נתקשרה למעשה ב„מאורעות יולי 1938“ בשל תנאי הפעולה המיוחדים (פעולות לילה).

סיפור המעשה

ב־19 באפריל נודע מפי סוכנים, כי פעולות ה"בלתי־סדירים" תחלנה בחודש מאי, במגמה להכביר על השלטונות הצרפתיים — בעוד הממשלה האיטלקית תכחיש כל נגיעה בדבר.

הברירות

בו בערב ערך הגנרל סן־ג'וסט, מפקד הקורפוס הי"ט, התייעצות דחופה, בשיתוף המושל האזרחי וקציני משטרה קשישים. המצב הוסבר ונדונו הברירות האפשריות: א. הטלת מסך נייד קל לאורך 200 ק"מ של הגבול (הנתמך ע"י בטליונים סדירים בעורף) תוך מאמץ לעצור את ה"בלתי־סדירים" עוד באיזור הגבול; או — ב. הגנה סטטית על קו מסייה"ב ליד הנקודות "ג", "ד", "ר", "ב", עם מזקפים לכל אורך הקו, ליד גשרים ומעבירי־מים, ומשמרות מבוצרים ליד כל תחנות מסייה"ב.

המשך סיפור המעשה

גנרל סן־ג'וסט, מותיקי מלחמת 18—1914, בעל דעות נוקשות המושתתות על "הגנת קוים" ונרתע מכל שימוש בחיילות קלים וניידים מכל סוג, דחה את דעת המיור ד'אנטרקו, קצין־המטה שלו לאופרציות, שהמליץ על הדרך הראשונה. סן־ג'וסט הכריע לטובת הדרך השנייה, ולא זו בלבד, אלא בסברו כי בגייסות קוראשון יש להשתמש לתפקידם העיקרי, דהיינו להתנגש באויב מאורגן, פסק כי גייסות מסוג ב' (מעוטי הנלירות, האימון והכושר־הגופני) הסתם המתאימים להגנה־סטטית של ה"קו".

התכנית

בבטלו את ההערות שכנגד ניסח גנרל סן־ג'וסט את תכניתו: שלושת הבטליונים של חילות טריטוריאליים (שאך זה נקראו אל הדגל לתקופת אימוני־"הזכרה") יתפרסו, בטליון בטליון, ליד "ג", "ד" ו"ב". יחידות אלה תצבנה מתוכן מזקפים ומשמרות ליד כל תחנות מסייה"ב, גשרים ומעבירי־מים, וכן ברווחי־שגרה של 5 ק"מ לאורך כל הקו. בין המזקפים ינועו פטרולים.

המיור ד'אנטרקו ערך את הפקודות לכל הנוגעים בדבר: הבטליונים הטריטוריאליים מס' 17, 23, 25, שירות התובלה במסייה"ב, שירותי ההספקה והשירותים האחרים. שלושת הבטליונים נעו ב־22, 23, 24 באפריל למקומות שהועדו להם ונתפרסו בהתאם לתכנית.

המשך סיפור המעשה

אכן, בראשית מאי החלו פעולות ה"בלתי־סדירים": התקפות על מסייה"ב ועל הדרך המשתרעת במקביל למסילה. במקומות רבים הצליחו לפוצץ את המסילה ומעבירי־מים, לנתק קוי טלגרף וטלפון, לפגוע מן המארב בפטרולים ובמזקפים. ההתקפות הגיעו לפסגתן ביוני ושיתקו את כל ההובלה ברכבת בין הנקודות "ג" ל"ב".

התייעצות המטה השניה

ב־29 ביוני, בהתייעצות המטה השניה קבע המיור ד'אנטרקו:

1. ההגנה הסטטית נתגלתה כבלתי־תכליתית במסיבות אלו.
2. ה"בלתי־סדירים", שקבעו לעצמם מעמד איתן בחלק הדרומי של ה"ג'בל" (כשלושים — חמשים ק"מ מזרחה מ"ד") המשמש להם בסיס, הצליחו בתפקידם⁵.
3. סוג החיילות שהופעלו אינו מתאים לתעודה שהוטלה עליו.

תכנית קצין האופרציות

המיור ביקש רשות להציג תכנית חדשה אשר, לדעתו, תאפשר לחסל את החבורות:

1. פעולה ניידת משלושה בסיסים קבועים בנקודות "ג", "ד" ו"ב", תוך חדירה עמוקה ע"י פטרולים לוחמים חזקים, (מהם ממונעים ומהם רגליים), המצויידים בכל הדרוש לפעולה עצמאית, בעיקר לעבר המזרח, דרום־מזרח והדרום (וזאת לזכור: במזרח — היה הגבול האיטלקי; בדרום — המדבר).

2. הפעולות תתואמה ע"י מטה קטן, מורכב מ"אנשי האופרציות" ו"אנשי־חקר" מן הנקודה "ד", שמצבה מרכזי ביותר בכל השטח הנתון בסכנה.

3. הפעולות תבוצענה ע"י גייסות קוראשון נבחרים וסיירים ילידים (ברברים וסנאגלים).

המשך סיפור המעשה

הגנרל סן־ג'וסט נאלץ להסכים לתכנית זו, אם כי עדיין היה משוכנע כי המענה הנכון במצב כזה הוא הענשה קבוצית של אוכלוסיית הילידים.

משדרש המיור ד'אנטרקו 3 בטליונים של גייסות מובחרים העניק לו הגנ. סן־גוסט, לאחר ויכוח חם, — 2 בלבד: הבטליון התשיעי של "ציידי אפריקה" (בטליון מנוע מעולה) והבטליון השני של "לגיון הזרים". גנרל הבריגדה לה־לוקל מונה כמפקדם.

פריסתו של הגייס החדש

(עיין מפה "א")

ב־30 ביוני ואחד ביולי 1938 בוצעה למעשה התחלפות היחידות. הגנרל לה־לוקל קבע את מושבו שלו ושל מטהו המצומצם ב"ד", כשהמיור ד'אנטרקו קיבל את "מחלקת האופרציות" והלויטננט רנייה את זו של "החקר". בטליון ה"ציידיים" ה־9 קבע את בסיסו ב"ג" (דהיינו, באגף הימני החשוף). הבטליון השני של ה"זרים" — ב"ד", והבט. ה־25 של ה"טריטוריאליים" נשאר ב"ב",

(5) אין עומדים כאן על נקודות אחרות, כגון תיאום בין היחידות, וקוֹי־הקשר — מחמת הצורך בקיצור.

בתפקיד-הסטטי הקודם שלו. מ־20 הסיירים הילידים סופחו 12 אל ה"ציידים" 8- אל ה"זרים".

המשך סיפור המעשה

שתי היחידות המובחרות החלו מיד במסע פטרולים אינטנסיביים ל"עומק", כל אחת באיזור: ה"זרים" בגיזרתם המשתרעת מ"ב" ועד נקודה עשרה ק"מ דרומית ל"ד" (עיין הגזרות במפה "א"), כשהפטרולים שלהם מופנים בעיקר לעבר המזרחי, ואלו ה"ציידים" — בשטח שבין התחום הדרומי הנ"ל של גיזרת ה"זרים" ועד לפסגות רכס-החוף אשר דרום-מערבה מזה, כשפטרולי המנוע שלהם פועלים בעיקר לעבר המזרח ודרום-המזרח.

השיטה החדשה הצדיקה את עצמה. אירעו התנגשויות רבות עם ה"בלתי-סדירים", הרחק למדי לעבר המזרח ממסילת הברזל. נתלקטו והלכו ידיעות בעלות-ערך שכונסו מיד במפקדה הטקטית שב"ד" ו"תואמו" ביניהן, כדי הוות תמונה שלמה. פעולות החבורות פחתו במידה ניכרת, והאפשרות לזכות בהקדם בהצלחה נראתה כממשית.

מפות המצב החדשות

לויטננט רנייה, קצין ה"חקר", הנהיג שיטה חדשה לסימון "מפות-המצב" שלו, בהבחינו בין "מפות אלפא", ו"מפות ביתא". "מפות אלפא" היו מפות החקר ה"תקינות" שהיו נהוגות בשימוש, ואלו ב"מפות ביתא" החלו משתמשים בשביל איתור הבסיס, או הבסיסים, של האויב. טיפוס מפה חדש זה איפשר לקצין ה"חקר" להסיק את מסקנותיו תוך סיכוי לא-רע לאימות השערותיו, לגבי מקום בסיסו של האויב — דבר שהיה בגדר תנאי הכרחי לביעורו.

"מפת ביתא" כזאת הכילה את כל הנקודות בהן חלו התקפות האויב על מטרות שונות (תוך סימון תאריך ההתקפה ושעתה), את כל הנקודות בהן נתרחשו התנגשויות ואת כל הנקודות שבהן נראה האויב. כן צוינו במפה כל ידיעות נוספות, שנתקבלו מאת הסיירים הילידים (כגון סימני עקבות, שיירי האפר במקומות חניה עזובים וכו'). ע"י תיאום כל הסימונים היה קצין החקר מגיע למצב שבו יכול היה להסיק מסקנות לגבי הכיוון של מבקעי האויב; ולפי שהביא בחשבון גם את זמנן המדויק של ההתקפות (שעות הסהר, או אלו של החשכה) — והאויב היה נע בלילות בלבד — נתאפשר לו לשרטט מסביב לנקודת ההתקפה — ששימשה לו בכל מקרה כזה כמרכז — "מעגלי מרחק" (דהיינו, מעגלים המרוחקים מאותו מרכז מרחק כזה שאפשר להניח שהכנופיה יכלה לעבור אותו הלוך וחזור אל בסיסה, תוך שעות החשכה). באופן זה העלה נקודות רבות בהן נתחצו אהדדי "מעגלי מרחק" שונים כאלה — והן הנקודות המעידות על קורבתו של בסיס אויב משוער, כדי לבחון את מסקנותיו אלה הביא אח"כ בחשבון גם את הצמחיה, הבארות, בורות המים, תכונת השטח (המשפיעה על מהירות התנועה וכן את אפשרויות המחפה לתנועה בשעות היום,

העלויות לשנות את הרדיוס האפשרי של ה"מעגל" — ועל יסוד אלה העלה את ה"קו" המסמן את אופי השטח (מבוחר, טרשי או פתוח), צמחייה (איזורים אפשריים להספקת מזון ומרעה לבהמות מעמס), בארות ובורות מיתמיד. לפי ה"קו" הזה נבחר ונתאשר מקום-תנוחתו של בסיס-הכנופיות.

המשך סיפור המעשה

ב־20 ביולי פסקה פעולת החבורות, ומטה האופרציות סבר סברות שונות ונטה להסיק כל מיני מסקנות, כאשר פתאום, בערך בשעה 2340 ב־22 ביולי, נשמעה התפוצצות חזקה ב"ד". פטרול־נע ששוגר מיד מ"ד" הודיע כי פוצץ ונהרס מעביר־מים של המסילה, בנקודה המצויה 5 ק"מ דרומה מ"ד". הסיירים הילידים הלכו לפי העקבות בכיוון מזרחה. לעבר ואדי רוחמיה (איזור אשר מחלקת ה"חקר" שיערה כי הוא אחד מבסיסי החבורות).

לויטנט רנייה ביקש את רשותו של הגנרל להילקל להצטרף לאחת היחידות שעמדו לדלוק אחר הכנופיה, כדי שיוכל לבדוק ולהוכיח למעשה את נכונות המסקנות שהסיק בעזרת מפותיו.

פעולותיה של פלוגה ה' של הבטליון השני

מכאן ואילך מתחילה פרשת הביצוע ע"י יחידת משנה עברית של משימת התירגול שהוטל עליה במסגרת סיפור-המעשה ה"צרפתי" ה"ג"; וכדי שלא יכבד על הקורא לעקוב אחר התפתחות הדברים ברציפות, יבואו גם להבא כינויי היחידות ושמות הקצינים והטוראים באותו הלבוש של שמות ומונחים אשר השתמשו בו מחברי סיפור-המעשה בשעתו. אולם על הקורא לזכור, כי מכאן ואילך אין אלה אלא מעין סימונים אלגבראיים לשיקוליהם, החלטותיהם ופעולותיהם — ואף נסיונותיהם וילקחם — של אנשי הבטליון היהודי השני בתרגיל ההתאמנות שלו.

פלוגה ה' של בטליון 2 של ה"זרים" נקראה "למצב הכן", ונצטוותה להיות מוכנה ליציאה בשעה 0200, 23 ביולי. מפקד הפלוגה, קרא לסגנו, מפקדי מחלקותיו רב-הסמל הפלוגתי, הסמל-האפסנאי הפלוגתי, סמל כיתת-הקשר וסרג'נט מפקד כיתת-המכ"י הבינוניות, להתיעצות בשעה 0110, ב־23 ביולי בנוכחות לויט. רנייה, וסקר בפניהם את תכניתו, אשר דן עליה קודם לכן עם קצין ה"חקר".

התכנית

(עין מפה "ב")

הוא התכוון לכונן, השכם עם שחר, שני בסיסי מחלקה ובסיס פיקוד אחד צפוני-מערבית ודרום-מערבית לוואדי רוחמיה ולהתחיל בפעולת פטרולים תוקפנית נמרצת נגד ואדי רוחמיה; ואם יאותר האויב — להצמידו בתוך הוואדי עצמו ע"י התקפת "תלת קלשון" ולהשמידו. מיור רוואן, מפקד פלוגה ה', נתן את הפקודות דלקמן בעליפה כשהסרים לפקדתו כולם רושמים אותן בפנקסיהם ומסמנים את סימוניהם במפותיהם.

הפקודות לפלוגה

הידיעות:

האויב: כנופית האויב (בעצמת 20—15 איש) פוצצה מעביר־מים של מסיה "ב בקואור. 330650, בערך 5 ק"מ דרומית מ"ד", בערך בשעה 2340, ב־22 ביולי.

חילותנו אנו: פלוגה ה' בצירוף כיתה אחת של מכ"י בינוניות ר"4 סיירים.

הכוונה: פלוגה ה' תכונן עם שחר 23 ביולי, 2 בסיסי מחלקה יציבים ובסיס-פיקוד פלוגתי, ותתחיל בפעולת פטרולים נמרצת במגמה לאתר את האויב ולהשמידו.

א ו ר ח ה ב י צ ו ע : פלוגה ה' תצא ב-0200, 23 ביולי, במערך טקטי, בכיוון „חות הגנרל“ (קואור. 392659); סדר המסע: מחל' מס' 1, כשסייר אחד הולך בראש, חוליית הפיקוד של הפלוגה, שני סיירים, מחלקה מס' 2 וסייר אחד, מפקדת הפלוגה, כיתה המכ"י הבינוניות, החובלה הפלוגתית, מחלקה מס' 3.

תחום זינוק ראשון: חורש קטן ליד פרשת השבילים (קואור. 374761). מכאן תפנה מחלקה מס' 1 ותנוע אל נקודת-הגובה „608“ (קואור. 484754) ותכונן בסיס באותו מקום; היא תודיע על הגיעה למקום ע"י איתות.

תחום הזינוק השני: מפרשת השבילים עד „לחות-הגנרל“. סדר המסע (בתחום הזינוק השני): מחלקה מס' 2 בראש, חוליית הפיקוד הפלוגתית, מפקדת הפלוגה, המכ"י, החובלה, מחלקה מס' 3, ליד „חות-הגנרל“, תפנה מחלקה 2 ותנוע אל התל (קואור. 415714) ותכונן שם את בסיסה; ההודעה על הביצוע — ע"י איתות.

תחום הזינוק השלישי: מ„חות הגנרל“ עד סיד-עומר (קואור. 403671). המפקדה הטקטית⁶, בצירוף כיתה אחת של מחלקה מס' 3 נעה אל סיד-עומר, השאר, עם מפקדת הפלוגה ומחלקה מס' 3, תהיינה ברזרב הפלוגתי ליד „חות-הגנרל“. סדרי הקשר: המ"ט בסיד-עומר (קואור. 403671).

מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“ (קואור. 392659). 3 אתתים עם מחלקה מס' 1 ושלושה עם מח' מס' 2 (צידום — פנס איתות, הליוגרף, דגלים). 4 אתתים עם המ"ט (2 פנסים, 2 הליוגרפים, דגלים). משיגועו לעמדות יקבע קשר איתות אל המחלקות ואל מפקדת הבטליון.

המנהל ה: „חגור-קרב קל“ — כל כלי נשקה של הפלוגה ומלאי התחמושת הפלוגתי עם מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“. מנות-צקלון — עם האנשים. המימיות מלאות. מלאי מים ל-48 שעות — עם מפקדת הפלוגה. שמיכה לאיש, במרוכז, עם מפקדת הפלוגה.

התובלה: 2 רצי-אופנוע, טנדר אחד, 4 מכוניות 3/4 טון, בניזין, שמן וחמרי סיכה ל-160 ק"מ.

סידורים רפואיים: „נושא אלונקה“ אחד למחלקה, שני חובשים ב„נקודת העזרה הרגימנטית“ (ליד מפקדת הפלוגה ב„חות-הגנרל“). פינוי הנפגעים — מ„חות-הגנרל“ אל הקצין הרפואי של הגדוד.

(6) מ"ט (המפקדה הטקטית) — מפקדת הפלוגה, קצין-החקר, רב-הסמל הפלוגתי, אתתים, רצי-אופנוע — פוקדת ומנצחת כאן על יחידות המשנה בקרב, בלי שתהא עמוסה עול של פרטים מנהלתיים ושל הצטברות מופרות של אנשים בלתי הכרחיים; הרי זה גוף בעל מבנה הדוק וכושר-נוע.

כאן נתנה למשתתפים אפשרות לשאול שאלות.
 „לויטננט-שני בואסון, חזור נא!“ (חזרה זו על ידי אחד
 הקצינים המשתתפים. על תוכן הפקודות שהושמעו, נועדה לבדוק אם הובנו
 כראוי, ולתת לשאר הקצינים את האפשרות להשוות ולבתן את רשימותיהם
 (הם).

השעה עתה היתה 0122.

המשך סיפור המעשה

קציני פלוגה ה' ורב-הסמל הפלוגתי מסרו הודעות על מצב
 הנכונות שלהם ושל אנשיהם, בשעה 0155. פלוגה ה' יצאה בשעה 0200
 בדיוק, במערך טקטי כפי שצויין בפקודה.

ליד החורש הקטן ופרשת השבילים, נקטה מחלקה מס' 1 בכיוון מסע חדש, לפי
 האזימוט). המערך הטקטי שונה בשביל ה„זינוק“ השני, כשמחלקה מס'
 2 הולכת בראש ומחלקה מס' 3 כמאסף. ליד „חנת-הגנרל“ סטטה מח' מס' 2 בכיוון
 מסעה לפי אזימוט. מפקדת הפלוגה, המכ"י, התובלה ושתי כיתות של מח' מס' 3
 קנו שבייתה לעצמן בבנייני „חנת-הגנרל“, כשסגן-המפקד עורך את הסידורים לה-
 גנה-מעגלית. המ"ט (מפקד הפלוגה, לויטננט רנייה, רב-הסמל הפלוגתי, 4
 אתתים, רץ-אופנוע אחד, שני שליחים-רצים) והכיתה השלישית של מחלקה מס' 3
 נעו לעבר סידירעומר, כשכיתת הרובאים נעה בראש.

בשעה 0445 פתחו האתתים בשירות הקשר בפנס-איתות והודיעו לבטליון
 על תנוחת המ"ט ומפקדת הפלוגה. בשעה 0452 פתח בהקראור מהרמה
 „608“ את קשר הגומלין עם מחלקה מס' 1, אשר הודיעה על תנוחתה ועל כינון בסיס
 מחלקה מוגן-מעגלית. בשעה 0512 הודיע מחלקה מס' 2 על מצב-נכונות.

בשעה 0515 נמסרה התשדורת מפלוגה ה' לבטליון השני: — „פלוגה
 ה' נתפרסה ומוכנה לפעולה בהתאם לפקודות“ (עיין מפה „ב“). החשכה החורירה עם
 שחר וקריאת אור הפנס קשתה והלכה. השמש כבר זרחה, אך היות והשמים היו
 מעוננים אי אפשר היה עדיין להשתמש בהליוגרף.

בי' 0518 הובהקה אל מחלקות מס' 1 ו-2 תשדורת הפנס האחרונה כדלקמן:

(23/0518)

מאת: מפקד פלוגה ה'

אל: מפקדי מח' מס' 1 ומס' 2

3. — החלו פטרולי סיוור — מחלקה מס' 1 לעבר הדרום,
 מחלקה מס' 2 לעבר המזרח — הודיעו נתיבות המסע חוצה
 וחזרה, ולוח זמניהם למ"ט. אשרו.

לפי שהשמים היו עדיין מעוננים במקצת, הפך קשר האיתות לבעיה רצינית
 וחמורה עד מאוד, והצלחת האופרציה היתה תלויה בו באותה מידה עצמה שהיתה
 תלויה בחריצותם של הפטרולים שיצאו לסיוריהם (כל פטרול-סיוור היה מורכב מסמל
 ושלושה טוראים).

7) בפקודה עצמה צוין רק המקום שאליו צריכה המחלקה להגיע, ועל המ"מ
 לקבוע לעצמו את אמצעי-העזר הראויים לשמירת הכיוון.

8) 23/0518 — התאריך והשעה.

המחלקות הודיעו על נתיבות המסע — חוצה וחזרה — על זמני היציאה ועל זמן השיבה המשוער של הפטרולים שלהן, אם כי היה קושי במסירת ההודעות. הלויטננט רג'ייה סימן את כל מסעי הפטרולים על מפת-החקר שלו, ויש לאמר כי מפקד מחלקות מס' 1 ו-2 ערכו את תכניותיהם כראוי, כשמחלקה מס' 1 משלחת שלוש, «אצבעות מישוש» לעבר הדרום, ומחלקה מס' 2 משגרת 4 פטרולים לעבר המזרח. באופן כזה, «כוסה» כל השטח ונבלש באופן יסודי.

המגע עם האויב

בשעה 1010 הודיע מח' מס' 1 על תצפית של אחד מן הפטרולים מקואור. 488710: חבורה קטנה של מזויינים, אשר הבחינו בה הרחק למדי מעבר הדרום, כמחצית הדרך במורד ואדי רוחמיה (בשעה 0912). זמן מועט לאחר זאת נתקבלה תשדורת ממח' מס' 2 המאשרת את הדבר, לאחר שאחד הפטרולים שלה בא במגע עם 2 מזויינים בקואור. 478687 (בשעה 0918).

תכנית הקרב

לויטננט רג'ייה סימן את התנוחות על מפתו, ולאחר שדן במצב עם מפקד פלוגה ה' הוחלט לתת למחלקות מס' 1 ומס' 2 להתקרב במהודק אל ואדי רוחמיה ולחסום, יחד עם מח' מס' 3, את הקצה הדרומי של הואדי, בעוד שהמכ"י תטלנה מחסום-אש מעבר צפון-מערב לוואדי, שעה שתדרשנה לכך, או משתבחה בתנועה אויבת. לפי שהמהירות היתה כאן דבר חיוני, והיה חשש כי ה"בלתי-סדירים" יחמקו מן המקום לאחר שאנשי-צבא יבואו אתם במגע, הוחלט להעתיק את המ"ט (אשר עליה היה לתאם את ההתקפה) ואת מח' מס' 3, באמצעות כלי-התובלה, הרחק ככל האפשר על פני השביל המוביל מ"חות-הגנרל" דרום-מזרחה, וכן להביא את המכ"י על עמדתו בעזרת הסעה נוספת של כלי התובלה המוטוריים.

פקודות מפקד פלוגה ה' לפעולה

(עין מפה "ב")

התשדורת דלקמן נשלחה אל מח' מס' 1 ומס' 2, ואל מפקדת הבטליון ע"י הליוגרף — ואל מפקדת הפלוגה, כיתת המכ"י והמחלקה השלישית — ע"י רץ-אופנוע.

מאת: מפקד פלוגה ה'

אל: מח' מס' 1 ומס' 2; מח' מס' 3 כיתת-המכ"י; מפקדת

הפלוגה — לפעולה

מפקדת הבטליון — לידיעה.

15. — האויב אותר ואדי רוחמיה קואור. 483683 — מח' 1 תנוע אל קואור. 510720 צפ"מ ואדי רוחמיה — מח' 2 תנוע אל קואור. 465695 מערבה ואדי רוחמיה — מח' 3 תנוע במכוניות אל קואור 448629 — ברגל אל קואור 490640 דרומה מואדי רוחמיה — מכ"י בינוניות ע"י כלי התובלה, אל קואור.

478708 בפינה הצפון מערבית של ואדי ר. פתיחת אש לתחתית
הואדי לפי תנועה שחורה, או לפי תשדורת. המ"ט נפתחת
בקואור. 463638 בשעה 1155 — ההתקפה לתוך הואדי לפי
אחד לבן אחד אדום" נקודת מפגש למחלקות ב"חות הגנרל".
אשרו.

המשך סיפור המעשה

לאחר ששודרו התשדורות נעו המ"ט ומח' מס' 3 ע"י כלי התובלה אל קואור. 448629 כששני אתרים הושארו במפקדת הפלוגה ב"חות-הגנרל", על מנת לפעול כתחנת-העברה אל הבטליון, ומאוחר יותר אל המ"ט. המכ"י הבינוניות בפיקוד הסרג'נט שלהן, לאחר שציינו להן את קו-האפס¹⁰ שלהן, יצאו לדרכן הן. המ"ט ומחלקה מס' 3 יצאו את מכוניותיהם ונעו אל עמדותיהם ברגל, על פני שטח מסולע ומבוחר מאוד, אשר העצמים המסייעים למציאת הכיוון מעטים בו ביותר. הם הגיעו למקום שנועד להן בערך בשעה 11.50 ולמרבית תדהמתם של מפקד פלוגה ה' ושל הלויטננט רניה מצאו כי העמדה, אשר נבחרה על ידם למ"ט, לא אפשרה להשקיף כראוי על פני איזור הפעולה וכן חסר קשר הראיה בינה ובין המחלקות מס' 1 ומס' 2 אשר היה מאפשר קשר איתות אתן. יש להדגיש כי המפות של השטח הנדון היו רחוקות מדיוק, ומאידך גיסא, באורח זה של פעולות מלחמה לא בא בחשבון סיור-מקומי מוקדם כדי לברור למ"ט מקום שיתאים לקשר גומלין. אכן לו גם נבחר המקום לאחר סיור כזה מבעוד זמן הרי ספק רב אם עצם השימוש בהליוגרפים לא היה מגלה לאויב את כוונותיה של היחידה ואת תנועותיה.

כשלון סדרי הקשר

מפקד הפלוגה וקצין החקר נמצאו עתה ללא קשר גומלין עם המחלקות האחרות מאז שעה 10.30. כדי להציל את סיכויי הגשמת התכנית, ובהעמידם הכל על קלף רמתם הגבוהה של האיומן והמשמעת אשר לקציניה וחיליה של פלוגה ה', החליט המיור ראווין לבקוט בצעד יוצא דופן כדי לאפשר את התחלת ההתקפה:

מתן סמכות ניצוח למפקד נמוך יותר

מח' מס' 3 נשלחה קדימה אל הקצה הדרומי של הואדי, ומפקד המחלקה (לויטננט שני בואסון) נצטווה לירות זיקוקי-איתות, אחד לבן ואחד אדום, לפני הסתערו במורד המדרון לתוך הואדי. ההחלטה הושתתה על ההנחה כי המחלקות מס' 1 ומס' 2 והמכ"י הבינוניות כבר הגיעו אל עמדות המוצא שנקבעו להן, — דבר אשר לפי המרחקים שנמדדו על פי המפה צריכות היו להגשימו בין שעה 1130 ל-1145. והיתה עוד נשארת להן מנוחה קצרה לפני ההסתערות.

המשך סיפור המעשה

המיור ראווין היה נתון במצב מיואש כשהוא שרוי במ"ט שאין לו קשרי גומלין עם יחידות המשנה שלו ואפילו לא השקפה על איזור הקרב. ההנחה

(9) דהיינו: זיקוקי; מושמט מן התשדורת לצורך הקיצור.

(10) דהיינו — כיוון-האש הראשון.

שבתכנית היתה, כי בשלב זה האויב כבר מוקף, ודרכי ההתחמקות שלו מנותקות. כל מפקדי המשנה אישרו בשעתם את התשדורת מספר 15, אשר קבעה את תנועותיהם הסופיות לקראת ההיערכות לקרב, ופקדה עליהם את ההתקפה. בשעה 1220 נראו מהמ"ט, רק קמעה מעל לקו האופק שלה, זיקוקין, — לבן ואדום, הזמן מועט לאחר זאת נשמע תקתוק המכ"י. מפקד פלוגה ה', אשר הוסיף להיות שרוי בחוסר-ידיעה המתקדמים הדברים כראוי, לא העז לעזוב את מקום המ"ט, ואף לא להעתיקו, מאחר שבהודעתו האחרונה לפיקודיו צוין זה כמקום תנועתו. הוא החליט להתקדם בעקבות מח' מס' 3 כדי להעלות ידיעה כלשהי, כשהוא משאיר את קצין ה"חקר" עם האתמים במ"ט.

החלטת המפקד להחזיר לידיו את הניצוח

מפקד פלוגה ה', שכבר הוציא לא במעט ממסלול של הלך מחשבה שקולה מחמת כשלון סדרי הקשר ושיטת הניצוח שלו, לא הצליח עתה למצוא את מחלקה מס' 3 והחליט לחזור אל המ"ט. גם קול כלי-היריה נשתתק והסיכוי האחרון למצוא את המחלקות אבד — ומפקד פלוגה ה' החליט לחסל את המ"ט ולשוב אל נקודת המיפגש שב"חות-הגנרל". היות וכלי-תובלה מספיקים הושארו ליד נקודת היציאה מן המכוניות (ראה לעיל!) בשביל מח' מס' 3, היה הדבר אפשרי ושישים הושארו במקום המ"ט, כדי להודיע על שיבת המ"ט אל המיפגש הפלוגתי.

המשך סיפור המעשה

שלוש מחלקות-הסער נתקלו זו בזו בתחתיתו של הוואדי, אך מצאו שם רק 4 גופות של "בלתי-סדירים", השאר — הסתלקו: לפי ההשערה בשעה שהמכ"י הבינוניות פתחו באשן מטוח רחוק.

בשעה 1545 בערך התכנסה פלוגה ה' מחדש ליד "חות-הגנרל", ונשלחה הודעה לבטליון על התוצאות הדלות ועל כשלון סדרי הקשר והניצוח בשלב האחרון.

לאחר שמפ' פלוגה ה' דאג למנוחה ולמזון לחיילות קרא את כל הקצינים, תת-הקצינים והסמלים הקשישים לפגישה כדי לנתח את התוצאות, לבקר את השגיאות ולסכם את השיפורים הראויים באורח הפעולה.

ניתוח הפעולה

לאחר, שכל הנוגעים בדבר הביעו את דעותיהם, הטעים מיוז ראוון בסיכומם את הנקודות הבאות:

1. סדרי-הקשר במלחמת-הנע נודעת להם חשיבות גדולה ביותר.
2. בלא סידורי-קשר הולמים אין אפשרות לנצח על הפעולות או לתאם בין מעשי היחידות (ראה לעיל בעניין כשלוננו לנצח על התקפה "תלת-הודית" ולתאמה ברגעים המכריעים, כשהיא מבוצעת ע"י שלוש יחידות-משנה המרוחקות זו מזו.

3. אין משום פתרון באיתות-ראיה. הריהו אטי בשביל שידור מהיר משנדרשת מהירות רבה; וכן תלוי הוא בחשיכה (פנסים) או באור השמש (הליוגרף, דגלים). כדי להשתמש בו נאלצים לבחור לתחנות-איתות נקודות

משלט בולטות, ובגללן מפסידים את יסוד ההפתעה; לא תמיד אפשר להעריך מראש, לפי מפות בלתי מדויקות, את אפשרות קשר הראיה ההדדי שבין נקודות שונות (ראה לעיל בדבר הבחירה המוטעית של מקום המ"ט בשלב האחרון).

4. הפתרון: קשרי אלחוט — כשהטלפון האלחוטי הוא האמצעי העדיף והאידיאלי.

סוף המעשה

זמן מועט לאחר המתואר לעיל, צויד הבטליון השני של "לגיון הזרים" במכשירי אלחוט וטלפון אלחוטי חדשים והולמים את הצרכים. הודות לכך הביאו באוקטובר 1938 לכלל סיום מוצלח את פעולותיהם נגד החבורות.

עקרונות אחרים

בסימום של עיון קצר זה בסוגיית "כוחות סדירים נגד בלתי סדירים" יש להדגיש את הנקודות הבאות בתורת עקרונות לסוג זה של פעולות:

1. פיקוד וניצוח אחידים ע"י מטה אופרציות מצומצם (הכולל את "אנשי החקר").
2. קשרי אלחוט לניצוח ותיאום כלפי יחידות ופלגות קטנות הפוזרות על פני שטח רחבי-ידים, ולשם ליקוט ומסירת ידיעות למקורות ה"חקר".
3. בסיסים יציבים בשביל המנוחה, האספקה והציוד-מחדש לחיילות.
4. פעולת פטרולים ערה ותוקפנית (ברגל, במנוע, רכובה, באויר) המעמיקה חדר.
5. יחידות קטנות מעולות-אימון, ניידות, שהן בחינת "חי הנושא את עצמו" ולהן עצמת אש רבה.
6. מהירות, אפתעה ותמרון של מספר יחידות קטנות אל עבר הנקודה המכרעת וכינוסן.

עלינו לחייב כל אזרח להיות גם איש-צבא; כך נהגו היוונים והרומאים, וכך חייבת לנהוג כל מדינה חפשית. כל מקום אשר לא ישרור בו דיכוי — לא ימצאו בו עלובי-חיים משכירי-עצמם.

חובה עלינו לאמן ולמיינ את כל גברינו, ולקבוע את ההדרכה הצבאית כחלק בלתי-נפרד מתכנית-הלימודים של בתי-החינוך שלנו. בטחוננו לא יהיה בר-קיימא עד אם עשינו זאת.

ג' פ ר ס ון. (נשיא ארצות-הברית 1813)